

VERSLAG

2^e Europese Conferentie Plattelandsontwikkeling, Salzburg 2003

Samenvatting van de reële resultaten:

Over het “Hoe”:

1. De recente hervorming van het GLB heeft d.m.v. een verhoging van het plattelandsbudget de tweede pijler van het GLB (het plattelandsbeleid) versterkt. Het bijbehorende plattelandsbeleid is in ontwikkeling. Deze conferentie heeft hiervoor het startsein gegeven.
2. Parallel hieraan vinden de onderhandelingen over het nieuwe regionale beleid en de structuurfondsen plaats. De voorstellen voor de programmeringsperiode 2007-2013 zullen waarschijnlijk in januari 2004 gepubliceerd worden in het derde cohesieverslag.
3. Plattelandsontwikkeling vormt in het nieuwe GLB de tegenhanger van het verminderen van de productiesubsidies. In de ogen van de Commissie is het plattelandsbeleid noodzakelijk om het platteland levend en duurzaam te houden en om de goede condities te scheppen voor een concurrerende landbouwsector.
4. Verbreding plattelandsbeleid: Positie op de wereldmarkt en uitbreiding hebben een hervorming van het landbouwbeleid noodzakelijk gemaakt. Het verschijnsel van leegloop (=minder boerenbedrijven), vergrijzing en werkloosheid op het platteland wordt hierdoor versterkt. Extra steun aan plattelandsgebieden is dan ook nodig voor het behoud van een leefbaar platteland (“vibrant rural areas”) in alle regio’s van Europa. Het doel is een duurzame ontwikkeling van Europa op het vlak van milieu, maatschappij en economie. Verbreding van het beleid is vervolgens noodzakelijk omdat de burgers (ook die van de steden) het platteland nodig hebben en omdat het platteland een van de belangrijkste dragers is van de Europese culturele waarden.
5. Alle Europese regio’s hebben recht op EU-plattelandsbeleid en -geld.
6. De behoeften m.b.t. plattelandbeleid verschillen per regio.
7. De Commissie wil de regio’s en lokale actoren nauwer bij het beleid en de programmering betrekken, “Less Brussels and more Salzburg, Savoy and

Southern Slovenia”, maar heeft als eerste gesprekspartner de lidstaten. Regio’s zorgen voor input en uitvoering.

8. “Prestatie contracten”: Programma partnerschappen moeten mogelijk worden, waarbij vnl. lidstaten met EU onderhandelen over te bereiken doelen en resultaten. Lidstaten worden hierop afgerekend. Noodzaak om aan capacitybuilding te doen, d.w.z. training van organisaties en mensen om conform de bottom-up werkwijze deze partnerschapcontracten te kunnen uitvoeren.

Inhoudelijk (het “Wat”):

9. De Commissie wil naar 1 beleid, 1 programma en 1 financiering en controlesysteem. De afspraak tussen Commissarissen Fischler, Barnier, Diamantopoulou m.b.t. Programmering Plattelandsontwikkeling:
 - a) Een fonds (wellicht een transfer van middelen van SF (huidige D1/LEADER naar EOGFL Garantie, over omvang valt nog niets te zeggen)
 - b) Een programmeringsystematiek (wellicht in de vorm van de huidige SF programmering in afwijking van de huidige POP systematiek)
 - c) Single audit, een enkelvoudig controlesysteem.
10. Nieuw regional beleid met 3 nieuwe doelstellingen:
 - 1: Regio’s met een achterstand – BNP 75% van het gemiddelde (oude Doelstelling 1, m.n. nieuwe lidstaten);
 - 2: Concurrentiekracht en werkgelegenheid (een nieuwe D2, gebaseerd op de Lissabon/Gothenburg strategie van werkgelegenheid, toegankelijkheid, informatiemaatschappij, milieu, veiligheid);
 - 3: Coöperatie (alle regio's);
11. Nationale enveloppe: Uit een menu van minstens 26 maatregelen kan een op de behoefte van de regio toegesneden programma worden opgesteld. Dit kan gaan van voedselveiligheid t/m herstel van cultuurhistorisch erfgoed en ICT. Het principe van subsidiariteit wordt hierbij in acht genomen.
12. Binnen bovenstaande maatregelen moet er plaats komen voor de relatie tussen urbanisatie en plattelandsontwikkeling: de stad vraagt om diensten van het platteland, het platteland verandert bij bevolkingsinstroom (sociaal-economisch, grondprijs).
13. Leader en POP: De Leader werkwijze zal worden gemainstreamd in het nieuwe Plattelandsontwikkelingsprogramma. D.w.z. dat er geen afzonderlijk Leaderprogramma meer zal bestaan. Thema's als experimentele en innovatieve actie's en netwerkvorming om good practices uit te wisselen zullen deel uit maken van het POP nieuwe stijl.

Marion van Kampen, met dank aan
Jelle Wiarda, Wim de Bruijn en Geert Gielen
Brussel, 30 november 2003

BIJLAGE I

Centrale speech Commissaris Fischler:

1. Leegloop van platteland komt voor naast **bevolkingsgroei in sommige delen van het platteland** wat ook grote verandering teweeg brengt in de sociale structuur
2. Gebrek aan toegang tot voorzieningen overal een probleem.
3. **Geurbaniseerde samenleving heeft platteland nodig**; platteland moet toegankelijk worden voor burgers in steden.
4. **Bewaren “cultural heritage” en traditioneel platteland**
5. Veel goede ervaringen met plattelandsontwikkelingsbeleid tot nu toe.
6. **De twee kernpunten bij nieuw plattelandsbeleid worden duurzaamheid (“sustainability”) en vereenvoudiging (“making policy simpler and more effective”).**
7. **Herstructurering** inzetten om economische duurzaamheid te bereiken
8. **“Land management”** inzetten voor duurzaamheid van platteland en landschap.
9. **Sociale structuur, kwaliteit leefomgeving, diversificatie** verwerken in plattelandsbeleid om het platteland duurzamer en leefbaarder te maken
10. **Subsidiariteit** inzetten voor vereenvoudiging: met lidstaten overleggen over doelen en resultaten dus. Lidstaten dragen meer verantwoordelijkheid, maar worden daar ook op afgerekend.
11. **Vereenvoudiging procedures**
12. **Leader approach in beleid integreren**: Minder betrokkenheid van de Commissie bij de uitvoering en dat Plattelandsvernieuwing iets is van de lokale mensen.

BIJLAGE II

Uit de officiële conclusies:

1 Een leefbaar platteland...
is van belang voor de gehele maatschappij, en niet alleen voor de plattelandsgemeenschappen. Investerings in een verbrede plattelandseconomie en in plattelandsgemeenschappen zijn essentieel om de aantrekkelijkheid van de rurale gebieden te vergroten en om duurzame groei en nieuwe werkgelegenheid te scheppen. Dergelijke investeringen moeten worden gebaseerd op de verschillende behoeften van de regio's. Een leefbaar platteland is van essentieel belang voor de landbouw, net zoals landbouw van essentieel belang is voor een leefbaar platteland.

2 De diversiteit van het Europese platteland...
dient te worden bewaard. Landbouw moet multifunctioneel ofwel verbreed worden om aan "land-management" te doen (bewaren landschap en cultural heritage).

3 De concurrentiekracht van de landbouw...
staat centraal, maar het plattelandsbeleid moet de verschillen in landbouwpotentieel in acht nemen (herstructurering van de landbouwsector in de nieuwe lidstaten).

4 Plattelandsontwikkeling in alle regio's van Europa en de behoeften van de brede bevolking dienen

5 Plattelandsontwikkeling via partnerschappen...
tussen publieke en private organisaties en maatschappelijke partijen overeenkomstig het principe van de subsidiariteit. Er dient een dialoog te ontstaan met stakeholders op het platteland tijdens de programmering en de uitvoering, monitoring en evaluatie fasen. Toekomstig beleid moet de bottom-up benadering van Leader gebruiken en gemainstreamed worden. Er moet ruimte overblijven voor nieuw en innovatief beleid op lokaal niveau.

6 Meer verantwoordelijkheid naar Programma-partnerschappen...
bijvoorbeeld tussen EU en lidstaten en tussen lidstaten en regionale en lokale overheden. Daarbij vaststelling van kaderstrategie gebaseerd op duidelijk geformuleerde doelen en resultaten; daarvoor is transparantie en verantwoording noodzakelijk, o.a. door middel van monitoring en evaluatie. Best practices moeten worden uitgewisseld tussen lidstaten.

7 Vereenvoudiging, 1 beleid, 1 programma, 1 financierings- en controlemethode.

BIJLAGE III

Aantekening van Jelle Wiarda voor SNN:

Wat kan e.e.a. voor het SNN gaan betekenen?

Naar mijn inschatting, luisterend naar de opvattingen van LNV/DLG leden (de pas aangestelde projectleider POP 2 van LNV) van de delegatie in de marge van de conferentie, zal LNV het initiatief nemen om in een nationale context te komen tot plattelandsprogramma's (mogelijkkerwijs op landsdelig niveau), waarbij aan de regio's wordt gevraagd om met LNV de beleidsmatige inhoud van een dergelijk programma aan te geven. De discussie rond de vraag wie er beheer- en betaalautoriteit zal worden, kan uiteraard weer komen. Mijn beeld is echter dat LNV zelf als beheerautoriteit zal optreden en DLG als betaalautoriteit. De regio's (wat dit ook maar moge inhouden: LTO, lagere overheden, Lokale Actiegroepen, etc.) zorgen voor de input in de vorm van projectvoorstellen. Voorstellen zullen t.z.t. wel aan de IPO gremia worden voorgelegd. Zoals aangegeven, gaat de hele systematiek rond de plattelandsprogramma's tegen het licht worden gehouden, de Kaderverordening wordt aangepast evenals wellicht de uitvoeringsverordening. Dit betekent dat het SNN alert zal moeten zijn in dit proces op de vraag waar genoemde functies van beheer en betaalorgaan kunnen worden ondergebracht. Dit laatste uiteraard in de veronderstelling dat het SNN gaarne beide functies voor het landsdeel Noord zal willen vervullen. Hoewel er nog niets over de omvang van het fonds, laat staan over een bijdrage voor Noord, kan worden gezegd, is het feit dat het plattelandsbeleid inhoudelijk wordt verbreed op zich al interessant genoeg voor het SNN.

Jelle Wiarda

PLANTING SEEDS FOR RURAL FUTURES

Verslag van de Europese Conferentie over de toekomst van het plattelandsbeleid, gehouden van 12 tot 14 november 2003 te Salzburg

Inleiding

Van 12 – 14 november jl. vond in Salzburg een conferentie plaats over de toekomst van het Europese plattelandsbeleid. De conferentie was een initiatief van EU-Commissaris Fischler en stond in het teken van het plattelandsbeleid voor de periode na 2006. De conferentie kon worden beschouwd als een vervolg op de conferentie van Cork van 1996.

Aan de conferentie werd deelgenomen door circa 1000 personen, afkomstig van overheden van de (huidige en nieuwe) EU-lidstaten en vertegenwoordigers van diverse maatschappelijke groeperingen en instellingen. Een deel van de deelnemers was voorgedragen door nationale overheden, de rest nam deel op directe uitnodiging van de Commissie.

Nederland werd vertegenwoordigd door een breed samengestelde delegatie van Rijk (LNV, BuZa en Fin), provincies en maatschappelijke organisaties (LTO, Natuur en Milieu). Delegatieleider was DG-LNV dr. A.N. van der Zande. Daarnaast waren ook andere Nederlanders op de conferentie aanwezig op rechtstreekse uitnodiging van de Commissie. Genoemd kunnen worden gedeputeerde Lokker van de provincie Utrecht (betrokken bij het project Sustainable Open Space) en de prof. J.D. van der Ploeg (Wageningen UR, keynote speaker voor de workshop over Leader).

Opzet van de conferentie

Op woensdagavond 12 november werd een informele receptie gehouden ter ontvangst van de deelnemers aan de conferentie. De officiële opening vond plaats op donderdag 13 november door kroonprins Felipe de Borbon y Grecia van Spanje. Tijdens de eerste ochtendsessie werden inleidingen gehouden door onder meer de EU-Commissarissen Fischler (Landbouw) en Barnier (Regionaal Beleid) en de Oostenrijkse minister van landbouw Pröll. Namens Italië sprak de Italiaanse ambassadeur in Oostenrijk.

In de middag werden vijf workshops gehouden. Deze workshops werden georganiseerd rond de centrale thema's in het plattelandsbeleid, te weten

1. de concurrentiekracht van de landbouw: hoe kan plattelandsbeleid bijdragen aan versterking van de concurrentiekracht van de landbouw;
2. een divers platteland: de bijdrage van het plattelandsbeleid in behoud en ontwikkeling van milieu en beheer van het platteland;
3. een leefbaar platteland: de rol van het plattelandsbeleid in de ontwikkeling van de rurale economie en rurale gemeenschappen;
4. netwerken: de rol van lokale partners en lessen uit het Leader programma;
5. vereenvoudiging van de uitvoering: met name programmering, financiering en controle

De workshops werden voorgezeten door veelal externe deskundigen. Per workshop werd een tweetal inleidingen verzorgd door experts, waarna een discussie volgde met de deelnemers aan de workshop. Gemiddeld namen 100 tot 200 mensen deel aan de workshop.

Voor de aanwezige VIP's was een apart middagprogramma verzorgd met een excursie naar een landbouwer in de omgeving van Salzburg.

De tweede dag, vrijdag 14 november, begon met een plenaire terugkoppeling van de resultaten van de besprekingen in de diverse workshops door de voorzitters van deze sessies. Deze werden kort plenair bediscussieerd waarna aan het eind van de ochtend Commissaris Fischler een afsluitende toespraak hield.

De middag werd doorgebracht met veldexcursies naar diverse voorbeeldprojecten van plattelandontwikkeling in de omgeving van Salzburg (in Duitsland en Oostenrijk).

Conclusies van de conferentie

De conferentie werd niet afgesloten met het formuleren van een aantal gezamenlijke conclusies door alle deelnemers. Niettemin zijn na afloop van de conferentie wel conclusies geformuleerd die kunnen worden beschouwd als representatief voor de thema's die in de conferentie aan de orde zijn gesteld. Deze conclusies zijn als volgt te formuleren:

1. Een leefbaar platteland is in het belang van de plattelandsgemeenschap maar ook in het belang van de maatschappij als geheel. Investing in de brede plattelandseconomie en rurale gemeenschap is vitaal om de aantrekkelijkheid van het platteland, duurzame groei en nieuwe kansen op werkgelegenheid te ontwikkelen, vooral voor jongeren en vrouwen. Een leefbaar platteland is essentieel voor de landbouw, zoals ook landbouwactiviteiten essentieel zijn voor een leefbaar platteland.
2. behoud van de diversiteit van het Europese platteland en stimulering van diensten die door een multifunctionele landbouw worden geleverd is van groeiende betekenis. Beheer van het landbouw milieu en bosbouw dient het behoud van het landschap en het culturele erfgoed, speciaal in afgelegen gebieden met hoge natuurwaarden.
3. concurrentiekracht van de landbouw blijft een kerndoelstelling, rekening houdend met de verscheidenheid van het agrarisch potentieel in het platteland. Dit is van bijzondere betekenis voor de nieuwe lidstaten, gezien de verwachte herstructurering van de landbouw in deze gebieden. In alle lidstaten is duurzame economische groei van de landbouw nodig door diversificatie, innovatie en het creëren van toegevoegde waarde waar consumenten om vragen.
4. plattelandontwikkeling is van toepassing in alle gebieden van een uitgebreide EU zodat landbouwers en andere plattelandsactoren tegemoet kunnen komen aan de herstructurering van de landbouw, de effecten van de hervorming van het GLB en veranderingen in handelspatronen in de landbouw.
5. plattelandsbeleid moet tegemoet komen aan de noden van een bredere maatschappij in plattelandsgebieden en moet bijdragen aan cohesie. Versterking van

de plattelandsgemeenschap in brede zin bevordert de duurzame ontwikkeling van plattelandsgebieden.

6. plattelandsbeleid moet worden ontwikkeld in samenwerking tussen publieke en private organisaties en de maatschappij in lijn met de beginselen van de subsidiariteit. Er is een goede dialoog nodig tussen actoren in het platteland bij het uitvoeren, monitoren en evalueren van programma's. Toekomst beleid moet zijn gevormd op basis van een bottom-up benadering, gebaseerd op lessen die met het Leaderprogramma zijn getrokken. Er moet ruimte zijn voor het verkennen van nieuwe en innovatieve benaderingen op lokaal niveau.

7. er moet verantwoordelijkheid komen voor partnerschappen om strategieën te ontwikkelen en uit te voeren, gebaseerd op duidelijk gedefinieerde doelstellingen en resultaten. Dit vereist transparantie en verantwoordelijkheid door monitoring en evaluatie. Hiervoor is ook het opbouw van vaardigheden nodig alsmede het vermogen om te leren van goede voorbeelden.

8. een significante vereenvoudiging van het EU-plattelandsbeleid is noodzakelijk en urgent. Uitvoering moet zijn gebaseerd op één programmering, één financiering en één controlesysteem, toegesneden op de behoeften van de plattelandsontwikkeling.

Hoofdpunten uit de inleidingen en workshops

Donderdag 13 november ochtendsessie

Speech door Franz Fischler, Commissaris Landbouw

Agenda 2000 gaf de start voor een volwaardig EU plattelandsbeleid. Volgens Fischler is al veel voortgang geboekt, maar het einddoel nog niet bereikt. Er worden al significante hoeveelheden geld besteed aan plattelandsbeleid (zowel EU als nationaal). Niettemin zijn er zorgen, o.a. over ontvolking in sommige gebieden, lage geboorte- en hoge sterftcijfers en het vertrekken van jonge mensen. Verder baart slechte toegang tot publieke diensten, hogere opleidingen en werkgelegenheid zorgen. Fischler is optimistisch over de toekomst het platteland. Hun betekenis is van grote waarde voor een in toenemende mate verstedelijkt Europa (landschap, bossen, cultureel erfgoed). Verder zijn er diverse sterk groeiende plattelandsgebieden die een hoge dynamische ontwikkeling kennen. Deze groei moet sterk en duurzaam zijn. Doel van de conferentie in Salzburg is om ook te kijken naar de toekomst. Wat moeten de doelstellingen zijn die moeten worden bereikt en hoe kan beleid in uitvoering worden gebracht. Het WAT begint niet opnieuw, maar bouwt voort op wat reeds is gebouwd. We kunnen verder bouwen op de afspraken die in Agenda 2000 zijn gemaakt en die met de recente hervorming van GLB verder zijn gebracht. Dit geldt ook voor de recente afspraken die zijn gemaakt over de financiering van het GLB.

Uitgaande hiervan is de vraag naar het HOE van belang. Fischler zet daarbij de drie thema's van het plattelandsbeleid (versterking concurrentiekracht landbouw, steun voor beheer van platteland en versterking van de sociale structuur en leefbaarheid van het platteland). Hierbij zijn veel vragen aan de orde, zoals waar liggen de prioriteiten voor de EU-cofinanciering, hoe kunnen we de maatregelen verbeteren, is er aanpassing nodig voor de uitgebreide EU e.d. Ook de uitvoering van het beleid moet worden bekeken. Hier ligt een grote mogelijkheid voor verandering inclusief het creëren van grotere flexibiliteit.

Er is ook behoefte aan een nieuwe afbakening van de rollen en verantwoordelijkheid van de COMMISSIE en de lidstaten. De Commissie moet zich minder bezig houden met detail kwesties van uitvoering en dagelijks beheer en meer met beleidsvragen over doelen en resultaten. Lidstaten moeten grotere flexibiliteit hebben, maar ook grotere verantwoordelijkheid voor de resultaten van de programma's.

Een bijzonder punt betreft de spanning tussen de meer top-down gericht mainstream-programma's en de bottom-up aanpak van het Leaderprogramma. Uiteindelijk gaat het bij plattelandsbeleid immers om de mensen die hun eigen kansen moeten grijpen om het platteland te ontwikkelen.

Fischler legde ook een link met belangrijke beleidsontwikkelingen zoals de voorstellen voor de nieuwe financiële perspectieven vanaf 2007 en het Derde Cohesierapport over de toekomst van het structuurbeleid.

Speech door Michel Barnier, Commissaris Regionaal Beleid

De Commissie komt binnenkort met voorstellen voor de toekomst van het regionale en cohesiebeleid. Hierbij zal de Commissie voorstellen om dit beleid te hervormen rond drie thema's:

1. De omschakeling van regio's in de EU die met grote achterstanden te maken hebben (nu doelstelling 1);
2. Een nieuwe doelstelling 2 ingericht in lijn met de strategieën van Lissabon en Göteborg (werkgelegenheid, toegang, kennis en innovatie, milieu en risicopreventie);
3. Samenwerking tussen regio's.

In al deze doelstelling zijn ook middelen beschikbaar om problemen op het platteland aan te pakken. Hierbij kan ook gekeken worden naar gebieden met een natuurlijke achterstand. Er zijn volgens Barnier middelen nodig om extra kosten in gebieden met natuurlijke handicaps te compenseren. Er zijn verder ook redenen om het beleid voor het platteland te plaatsen in een breder EU perspectief. Ontwikkelingen in het platteland raken immers niet alleen de landbouw maar de samenleving als geheel. Het beleid inzake cohesie is daarmee nog steeds gerechtvaardigd. Zeker in een uitgebreide EU zullen de verschillen tussen de regio's groter zijn. Solidariteit daartussen is geen archaïsche politiek in de EU.

Barnier verwees verder ook naar de opstelling van een nieuwe grondwet voor de EU waarin de gedachte van een sociale en territoriale cohesie nogmaals wordt onderstreept: een solidaire gemeenschap en niet een "supermarkt". Barnier verzette zich vanuit die optiek ook fel tegen een renationalisatie van het regionale beleid.

Inleiding door prof. J. Bryden, Universiteit van Aberdeen

De belangstelling voor het plattelandsbeleid is in de afgelopen jaren onmiskenbaar toegenomen. Niettemin zijn er in de plattelandsgebieden zelf grote, en niet altijd positieve, ontwikkelingen geweest. Bryden kiest voor een territoriale benadering van plattelandsbeleid: landbouw alleen kan het platteland niet redden. Andersom kan de ontwikkeling van het platteland wel de landbouw en diegenen die erin werkzaam zijn redden. Kernvraag van de discussie moet dan ook zijn wat het platteland economisch, sociaal, cultureel en ecologisch gezond maakt en het beleid dit het best kan realiseren. Bryden onderscheidt daarbij zeven karakteristieken die hij nader analyseert:

1. Bevolking en migratie: in veel plattelandsgebieden is de situatie niet gunstig m.b.t. de bevolking (vergrijzing) en migratie (vertrek vanuit het platteland naar de stedelijke gebieden);
2. Economische diversificatie: binnen de EU-15 is het beeld divers: sommige regio's doen het goed, andere doen het niet goed. Succesvolle regio's zijn erin geslaagd de gevolgen van het verdwijnen van de landbouw op te vangen door nieuwe bronnen van economie (recreatie, toerisme, toegevoegde waarde, gezondheidszorg, ICT e.d.). Leader en structuurfondsen zijn hierbij belangrijk geweest. In de nieuwe lidstaten is de afhankelijkheid van de landbouw nog erg groot. De situatie kan alleen verbeteren door werkgelegenheid te vergroten buiten de primaire sector.
3. Gezondheid: het beeld binnen de EU-15 is niet duidelijk, maar in nogal wat dun bevolkte gebieden zijn er aanzienlijke problemen met de gezondheidssituatie van de bewoners en met de beschikbaarheid van voorzieningen. In de nieuwe lidstaten is het beeld zeker zorgwekkend, zoals blijkt uit diverse studies die aldaar zijn uitgevoerd.

4. Waarde van identiteit, cultuur, geschiedenis milieu en opleiding: binnen de huidige lidstaten is het beeld wederom divers. Niettemin is het algemene beeld in de EU-25 dat er nog veel moet gebeuren op deze terreinen om het platteland gelijk op te laten lopen met de stedelijke gebieden;

5. Eigendomsrechten en toegang tot kredieten: zeker in de lidstaten is dit een majeur probleem, waarbij overigens wel voortgang is geboekt. In de nieuwe lidstaten zijn rentepercentages hoog om leningen te kunnen afsluiten hetgeen leidt tot problemen om investeringen te plegen. In de EU-15 is het beeld divers. Sommige gebieden kennen een vitaal ondernemerschap, andere niet.

6. Institutionele capaciteiten en goed bestuur: In de EU-15 wederom een gevarieerd beeld. Regio's die het goed kennen een goed lokaal bestuur en publieke actoren die samenwerken en goede relaties tussen de publieke en private sectoren. Leader wordt in het algemeen gezien als succesvol om deze samenwerking te versterken. In de nieuwe lidstaten is het beeld in het algemeen zwak.

7. Wie doet plattelandsbeleid: In de nieuwe lidstaten is veel vooruitgang geboekt door lokale actoren een sterke rol te geven in de plattelandsontwikkeling. In de nieuwe lidstaten is een verschuiving op dit gebied nog duidelijk nodig. Locale instituten zijn vaak zwak aldaar.

Donderdag 13 november middagsessie

In de middagsessie van 12 november werden vijf workshops gehouden rondom de kernthema's van de conferentie. Tijdens deze workshops werden inleidende presentaties gegeven door experts, waarna een discussie volgde met de aanwezige deelnemers.

Panel 1: Een concurrerende landbouw

Voorzitter: Mr. J. Daul (Europees Parlement, voorzitter van de Commissie voor landbouw en plattelandsontwikkeling).

Inleiders: Mr. S. Tangermann (OECD, directeur voedsel, landbouw en visserij)

Mr. P. Geamelke (Voorzitter COPA)

Rapporteur: Mr. L. Vajda (assistent staatssecretaris landbouw en plattelandsontwikkeling HONG)

Conclusies van workshop 1 zijn dat de landbouw in de EU wordt gekenmerkt door een aantal sterke punten:

- Goede klimaat- en bodemomstandigheden
- Goede marktsituatie
- Vaardigheden van de landbouwers
- Tradities en ervaringen
- Kwaliteit, variëteit en veiligheid van de producten

Uitdagingen waarmee de landbouw wordt geconfronteerd zijn: Op internationaal niveau de verschillen in normen en standaarden op de wereldmarkt en intern EU: de aspecten van multifunctionaliteit, eisen vanuit milieu en eisen vanuit dierenwelzijn.

In panel 1 was er een duidelijke steun voor plattelandsmaatregelen die zich richten op de concurrentiekracht van de landbouw, zoals maatregelen voor training/opleidingen, bedrijfsadviesing, kwaliteit van producten, lokale afzetmarkten en zorgen voor

toegevoegde waarde. Nieuwe acties zijn nodig op het gebied van onderzoek en ontwikkeling, non-food productie, duurzame energiebronnen, verbeterde toegankelijkheid voor investeringsfaciliteiten, herstructurering van niet rendabele activiteiten en ruimtegebruik.

Stellingen uit de workshop zijn dat:

- Plattelandsmaatregelen onmisbaar zijn voor de concurrentiekracht van de landbouw;
- Plattelandsbeleid moet rekening houden met de diversiteit in de regio's
- Enkele nieuwe maatregelen zijn zeer geschikt ook voor de nieuwe lidstaten
- Jonge boeren zijn de toekomst en er is dan ook speciale aandacht voor hen nodig;
- Er moeten manieren gevonden worden om om te gaan met crises zoals op de marktordening, volksgezondheid en natuurrampen.

Panel 2: Een divers platteland

Voorzitter: Mr. J. Riegler (Voorzitter Eco-sociale Forums OOST)

Inleiders: Mr. D. Baldock (Directeur Instituut European Environmental Policy)

Mr. P. Pezaros (Directeur Landbouwbeleid, ministerie van landbouw GRIEK)

Rapporteur: M. H. Magel (Technische universiteit München en voorzitter Academie voor platteland Beieren)

Conclusies uit deze workshop waren dat plattelandsbeleid een omvattend concept is dat een redelijk evenwicht moet bieden tussen landbouw, bescherming van milieu en de maatschappelijke behoeften (public goods), gebaseerd op een solide ruimtelijke planning.

Behoud van een divers platteland omvat het culturele erfgoed, de schoonheid van het landschap, recreatie potentieel, bescherming van het milieu, duurzame landbouw en beheer van het land (Kultur-landschaft) en betrokkenheid van publieke actoren.

Het belang werd onderstreept van een constructieve en gestructureerde dialoog op alle niveaus (EU, nationaal, lokaal) met betrokken actoren van beleidsontwikkeling en uitvoering. Hiervoor is nodig:

- Een duidelijke formulering van doelen, concepten e.d. die voor boeren begrijpelijk zijn;
- Duidelijke regels voor positieve prikkels om het milieu te beschermen die aantrekkelijk zijn voor boeren;
- Betalingen moeten in verhouding staan tot de milieuprestatie die wordt geleverd met een prikkel van maximaal 20%;
- Duidelijke uitgangspunten van monitoring, evaluatie en indicatoren;
- Nieuwe eisen en regels moeten gepaard gaan met financiële verantwoording;
- Vermijd een zigzag beleid: update van bestaande programma's voor de nieuwe periode;
- Maak gebruik van ervaringen die worden opgedaan (netwerken)

Training is nodig voor zowel het proces van samenwerking (bottom-up) als voor de inhoud van de noodzakelijke maatregelen.

Voor een effectieve en eenvoudige uitvoering moet aan een aantal voorwaarden worden voldaan, zoals:

- Herziening van de indeling van de probleemgebieden;
- Meer flexibiliteit van de maatregelen (afwijking van het vereiste van vijfjarige contracten moet in gerechtvaardigde gevallen mogelijk zijn)
- Duidelijk aangeven wat wordt verwacht van de boeren
- Beter gebruik van de financiële mogelijkheden die door EU-wetgeving worden geboden
- Cross compliance wordt gezien als basis voor marktbetalingen, compenserende vergoedingen en landbouwmilieumaatregelen
- Minder strenge berekening van gedeerde inkomsten en additionele kosten
- Herinrichting van de bosbouwmaatregelen om de multifunctionaliteit en duurzaamheid te versterken
- Meer samenhang tussen de maatregelen
- Meer geld voor de NGO's en samenwerking

De rol van de COMMISSIE is er een van het stellen van kaders om een consistent geheel te kregen. Daarbinnen selecteren de lidstaten de meest efficiënte maatregelen op basis van het principe van subsidiariteit.

Panel 3: Een leefbaar platteland

Voorzitter: Mr. P. de Castro (Hoogleraar landbouwbeleid Universiteit van Bologna)

Inleiders: Mw. J. Dwyer (lector plattelandsstudies, Universiteit van Cloucesterhire)

Mr. L. van Depoele (Hoogleraar Europese studies Universiteit van Leuven)

Rapporteur: Mr. J. Wilkin (Hoogleraar economie, Universiteit van Warschau)

Conclusies van deze workshop waren als volgt:

De diversiteit op het Europese platteland groeit. Zeker ook na de toetreding van de nieuwe lidstaten zal de verscheidenheid toenemen, hetgeen van belang is. Dit betekent echter een groeiende verscheidenheid aan problemen, behoeften en mogelijke oplossingen. Om problemen in het platteland op te lossen is een breed beleid nodig met flexibele instrumenten en voldoende bronnen.

Plattelandsontwikkeling kan bijdragen aan sociaal-economische ontwikkeling en kan de territoriale, sociale en economische cohesie versterken. Een leefbaar platteland is een gezond platteland en is een goede plek om te wonen en te werken.

Plattelandsontwikkeling vergroot het concurrerend vermogen van het platteland, vermindert de werkloosheid en brengt een eind aan de migratie naar de stedelijke gebieden. Daarmee draagt het ook bij aan de stedelijke gebieden.

Hiervoor is nodig een geïntegreerd beleid met publieke middelen. Er is nodig een plattelandsfonds met flexibel instrumentarium, vereenvoudiging en een breed menu

aan maatregelen. Algemene waarden, uitgangspunten en budgetten moeten worden gedeeld. Innovatieve oplossingen zijn nodig op alle niveaus.

Publieke steun moet worden beschouwd als een investering in mensen en instituties, en niet als een subsidie. Dit bevat een leven lang leren, bouwen van netwerken en het scheppen van kansen voor vrouwen en jongeren. Het omvat ook het veranderen van de mentaliteit bij boeren en niet-boeren.

Een verschuivende aandacht binnen het GLB van landbouwbeleid naar plattelandsbeleid moet niet leiden tot een verminderde waardering voor de landbouw. Plattelandsontwikkeling kan een beslissende factor zijn voor het overleven van de landbouw in specifieke gebieden. Multifunctionele landbouw wordt door meer actoren gevraagd (urbaan en ruraal).

Panel 4: Mobiliseren van lokale actoren

Voorzitter: M. J.M. Sumpsi (Hoogleraar landbouweconomie, Universiteit van Madrid)

Inleiders: Mr. E. Uusitalo (adviseur plattelandsontwikkeling, ministerie van landbouw en bosbouw FIN)

Mr. J.D. van der Ploeg (Hoogleraar Universiteit van Wageningen, lid Raad Landelijk Gebied (NED))

Rapporteur: M. J. Mannion (Decaan voor landbouw, Universiteitscollege Dublin)

Algemeen was er sprake van een zeer hoog “leader is good” gehalte. Ondanks een oproep van de voorzitter tot discussie was er meer sprake van het afleggen van statements.

Eero Uusitalo (FIN) gaf aan dat plattelandsontwikkeling beschikbaar moet zijn voor alle regio's in EU. De Leadersystematiek zou integraal moeten worden opgenomen worden in plattelandsontwikkeling. Leader is nu rijp voor het echte werk, de pilotfase kan worden afgesloten. Uusitalo formuleerde zeven voorwaarden om plaatselijke actiegroepen te stimuleren:

- De PAG moet een gemengde samenstelling hebben
- De groep heeft “echte kracht”, want kan beschikken over internationaal verkregen geld en dit stelt eisen aan de kwalificatie van de leden
- PAG is eigenaar van plan en programma
- Grote verscheidenheid aan projecten
- CvT dient eigenaar te zijn van de quota van de verschillende partijen
- Goodwill nodig van regering en overheden
- Goede resultaten laten zien aan de basis van de lokale samenleving

J.D. van der Ploeg (NED) gaf aan dat Leader een parel is. Leaderprojecten weerspiegelen de breedte van plattelandsprojecten in de EU (vele actoren, op vele niveaus en vele doelstellingen). Voor hem was niet de vraag of, maar hoe leader gemainstreamd moet worden. Rurale actoren werken aan hun eigen ontwikkeling (keuze verdieping, verbreding, pluriformer worden inkomensbronnen) Benodigde acties zijn volgens hem het opschalen en mainstreamen van Leader en het verbeteren van de methoden.

In de discussie bleek ook dat er voorstanders zijn van het los houden van Leader met Vo. 1257/99, omdat anders overheden (financieel) prioriteiten kunnen stellen en dat moet plaatselijke actiegroep juist doen (IRL). Verder werd aangegeven dat er een Observatory voor plattelandontwikkeling breed moet komen en niet allen voor leader (F).

Als je leader mainstreamed, vervalt het experimentele karakter en dat is de dood voor de bottom up benadering → niet doen dus (HUN). Aangegeven werd dat de discussie over mainstreamen leader verbreed moet worden: is nu slechts een kleine groep professionals binnen EU mee bezig.

Conclusies

- Behoud de goede gereedschappen van leader voor de toekomst
- Samenwerking voor alle rurale gebieden (niet alleen voor leader)
- KLS moeten snel met leader kunnen starten
- Continue proces voor verbetering leader (ervaringen delen en van elkaar leren)
- Toekomst van leader dient te bestaan uit mainstreamen en behoud van het experimentele karakter
- Leader benadering deel laten uit maken van het plattelandontwikkelingsbeleid van de EU.

Panel 5: Vereenvoudiging van de uitvoering

Voorzitter: Mr. D. Ahner (Plv. Directeur-Generaal Landbouw van de Europese Commissie)

Inleiders: Mr. L. Schulze Pals (Ministerie van Milieu, Natuurbescherming, Landbouw en Consumentenbescherming, Nordrhein-Westfalen DUI)

M. A. Barbaroux (Directeur-Generaal CNASEA FRA)

Rapporteur: Mw. M. Vicenova (Hoofd EU-relaties ministeries van landbouw TSJECH)

Vereenvoudiging is nodig en moet niet wachten tot de nieuwe programmeringsperiode. De vereenvoudiging moet zich tot en met de aanvrager uitstrekken.

De tijdens deze sessie gedane vereenvoudigingsvoorstellen bewegen zich op drie terreinen: programmering, financiën en controles.

Ad Programmering: Workshop 5 pleit nadrukkelijk voor één programmeringsdocument/systeem, een brede menustructuur aan maatregelen waarbij de maatregelen in hoofdgroepen worden geordend. Verantwoording zou dan ook per hoofdgroep kunnen. Er is behoefte aan technische assistentie (EU-bijdragen) t.b.v. netwerken en uitwisselen van ervaringen. De coördinatie met doelstelling 1 gebieden en andere structuurfondsen moet eenduidig geregeld zijn (nu zijn er vele modellen). Per lidstaat zou niet meer dan één programmadoecument moeten zijn. Elke lidstaat kan zelf kiezen voor evt. regionale plannen, deze worden dan niet met Brussel gecoördineerd. In het STAR comité worden derhalve 25 plannen besproken.

Ad Financiën: er is behoefte aan één fonds voor plattelandontwikkeling (met dus één regime). Zeer unaniem werd gevraagd om het kalenderjaar als basis voor de financiën

te nemen. Daarnaast werd gepleit voor toepassing van flexibiliteit bij betalingen die om uiteenlopende redenen niet in het lopende boekjaar kunnen worden gedeclareerd. Hierbij werd de n+2 regeling vaak genoemd.

Ad Controles: er werd duidelijk afstand genomen van de controles uit pijler 1 (landbouwmaatregelen) die nu bij pijler 2 (plattelandontwikkeling) terugkeren. Er is juist behoefte geuit aan maatwerk-controles. Daarnaast werd gevraagd om duidelijke regels met een stevige juridische basis (steeds meer EU regels worden in onduidelijke werkdocumenten neergelegd). De praktijk van het inbouwen van tussentijdse nieuwe regels moet worden verlaten; bij de start dienen de regels al overdacht te zijn. De controles zouden meer op de resultaten gericht moeten zijn. Cross compliance en Goede Landbouw Praktijk moeten worden geharmoniseerd. Er was veel belangstelling voor het leggen van meer controleverantwoordelijkheid bij de lidstaat zelf. Daarbij werd het voorstel gedaan van een “vertrouwenscontract” tussen EU en lidstaat. Een en ander zou het aantal EU-controles moeten kunnen terugbrengen.

Vrijdag 14 november ochtendsessie

Terugkoppeling van workshops

Onder voorzitterschap van DG Landbouw J. Silva Rodriguez werd door de rapporteurs van de workshops een terugkoppeling gegeven van de resultaten van de workshops. Deze werden daarna kort bediscussieerd met de aanwezigen in de zaal, zonder dat er hierbij gezamenlijke conclusies werden getrokken. De ochtendsessie werd afgesloten met een slottoespraak van Commissaris Fischler en een afsluiting door de heer Daul van het Europees Parlement.

Slottoespraak Commissaris Fischler

De conferentie heeft een rijkdom aan punten van discussie opgeleverd. De Commissie zal luisteren naar de ervaringen en ideeën die naar voren zijn gebracht. De input van alle actoren is nodig om het beleid voor de toekomst vorm te geven. Fischler stipte de volgende punten aan die van belang zijn: het Europese platteland is van waarde. Om de toekomst hiervan te verzekeren zijn nodig een concurrerende landbouw, bescherming van het landschap en versterking van de sociale structuren. Het bestaande beleid kan verbeterd worden door een eenvoudiger en flexibeler instrumentarium. De lessen van Leader moeten worden getrokken.

Toekomstig EU-beleid moet de duurzame ontwikkeling van het platteland bevorderen. De ontwikkeling van een brede rurale economie en gemeenschappen is essentieel voor een leefbaar platteland. De aantrekkelijkheid van het platteland moet worden versterkt om nieuwe groeimogelijkheden te scheppen. De duurzame ontwikkeling van het platteland is niet mogelijk zonder de essentiële bijdrage van landbouw en bosbouw. De landbouwgebieden zijn geen pretpark of natuurreservaat maar plaatsen waar mensen het land bewerken. Dit moet duidelijk worden gesteld. De landbouw moet een bijdrage aan het platteland blijven leveren en de overheden moeten de juiste prikkels geven zodat de landbouw deze dienst kan blijven leveren rekening houdend met de groeiende maatschappelijke eisen op milieugebied.

De concurrentiekracht van de landbouw blijft een kerndoelstelling van het beleid. Herstructurering van de landbouw is met name in de nieuwe lidstaten van cruciaal

belang, gelet op de daar te verwachten ontwikkelingen. Dit geldt zeker voor de afgelegen gebieden. Zowel in oude als nieuwe lidstaten komen de kansen voor groei in toenemende mate vanuit diversificatie en de productie van kwaliteitsproducten. Tot slot moet het doel zijn om duurzame ontwikkeling van alle landbouwgebieden te bevorderen. De maatschappij verwacht nieuwe rollen en verantwoordelijkheden van de landbouw. Plattelandsontwikkeling is het kern EU-instrument om deze uitdagingen tegemoet te komen. Verder moeten “steriele” debatten voorkomen worden over de afbakening tussen plattelandsbeleid en cohesiebeleid. Een uitgebreide EU heeft zowel een sterk plattelandsbeleid als een sterk cohesiebeleid nodig. Ze zijn wederzijds ondersteunend.

In de uitvoering van het beleid is een kernrol weggelegd voor de mensen: boeren moeten een centrale rol blijven spelen. Maar het beleid richt zich ook op de bredere maatschappij in platteland. Het versterken van de relaties tussen die beiden is van belang. Het bij elkaar brengen van actoren en capacity building zijn belangrijke uitdagingen. Onnodige bureaucratie en complexiteit moet worden vermeden. Een programma met één financiering en één controle is nodig. Ook de verhouding tussen de Commissie en de lidstaten moet worden gezien. Als we meer op resultaten willen sturen moeten we ook betere doelen en betere systemen van monitoring en evaluatie hebben.

Conclusies door Mr. J. Daul, Voorzitter van de Commissie voor landbouw en plattelandsontwikkeling van het Europees Parlement

Aan het slot van de conferentie trok Mr. J. Daul de acht conclusies van de conferentie.